

Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam. Clason.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Clason anför härefter:

I en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 238, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att — under viss av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag angiven förutsättning beträffande ändring i ett med Göteborgs stad ingånget avtal rörande upplåtelse av tomt för Chalmers tekniska institut — till uppförande i huvudsaklig enlighet med det utav särskilda sakkunniga i avgivet betänkande II framlagda alternativa förslaget till nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid nämnda institut, dock med uteslutande av

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 1 saml. 142 häft. (Nr 180—181)

*Anslag till
nybyggnader
för de
kemiska och
fysiska insti-
tutionerna
vid Chalmers
tekniska
institut.*

de däri upptagna båda flygelbyggnaderna, anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Denna Kungl. Maj:ts framställning bifölls av riksdagen, som därvid yttrade, bland annat, följande:

Totalkostnaderna för de båda institutionerna med uteslutande av flygelbyggnaderna uppskattades approximativt till 2,530,000 kronor, varvid reservation gjorts för rådande osäkra förhållanden på byggnadsmarknaden. Riksdagen saknade anledning ingå på närmare prövning av kostnadsfrågan, så mycket mer som riksdagen förutsatte såsom självfallet, att en noggrann kostnadsberäkning bleve ett kommande år förelagd riksdagen.

Genom beslut den 15 juni 1922 tillsatte Kungl. Maj:t en särskild byggnadskommitté för nybyggnaderna vid Chalmers tekniska institut samt uppdrog åt kommittén att, med iakttagande av riksdagens i ämnet gjorda uttalande, låta uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständiga huvudritningar jämte beskrivning, ny kostnadsberäkning och byggnadsplan för uppförande å av Göteborgs stad upplåten tomt av de beslutade nya byggnaderna för institutet.

Sedan Kungl. Maj:t efter av byggnadskommittén i skrivelser den 28 augusti 1922 och den 8 januari 1923 gjorda framställningar den 2 mars 1923 till riksdagen avlåtit proposition, nr 96, angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut, anmälde riksdagen i skrivelse den 21 mars 1923, nr 61, att riksdagen, som vid prövning av Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag icke funnit något att erinra mot detsamma, *dels* beslutat, att nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut skulle å det av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 mars 1923 omförmälda, av Göteborgs stad upplåtna område uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med i samma statsrådsprotokoll angivna, av arkitektkonsortiet Origo upprättade, den 2 december 1922 dagteknade huvudritningar, *dels ock* för ifrågavarande byggnadsarbetens utförande anvisat under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1923—1924 såsom extra reservationsanslag ett belopp av 700,000 kronor.

I sin berörda skrivelse den 8 januari 1923 hade byggnadskommittén erinrat att ovannämnda, i statsrådsprotokollet den 14 mars 1922 angivna förutsättning blivit uppfylld. Kommittén hade vidare överlämnat ovanberörda av arkitektkonsortiet Origo upprättade huvudritningar jämte därtill hörande kostnadsberäkningar, byggnadsbeskrivning och arbetsplan, de båda sistnämnda intagna i en den 20 december 1922 dagteknad skrift från sagda arkitektkonsortium samt hemställt om Kungl. Maj:ts godkännande av samma ritningar, kostnadsberäkningar, byggnadsbeskrivning och arbetsplan.

I fråga om kostnaderna, vilka enligt nämnda kostnadsberäkningar skulle uppgå till 2,350,000 kronor men av byggnadsstyrelsen i den 1 februari 1923

avgivet utlåtande upptagits till 2,455,000 kronor, hade departementschefen till omförmälda statsrådsprotokoll den 2 mars 1923 anfört, att enär allt fortfarande förhållandena på byggnadsmarknaden knappast kunde sägas vara stabila, det icke syntes lämpligt att för det dåvarande fastställa en viss totalkostnad för de nya byggnaderna; att denna kostnad torde kunna med större tillförlitlighet beräknas längre fram under år 1923; samt att departementschefen därför ansåge, att ny kostnadsberäkning borde upprättas mot slutet av sistnämnda år och förslag rörande kostnaderna i deras helhet föreläggas 1924 års riksdag.

Genom beslut den 13 april 1923 fastställde Kungl. Maj:t ovanberörda av arkitektkonsortiet Origo upprättade huvudritningar till nybyggnader vid Chalmers tekniska institut jämte därtill hörande byggnadsbeskrivning och arbetsplan samt medgav, att arbetet med nybyggnaderna finge omedelbart påbörjas. Tillika uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att före den 15 november 1923 till Kungl. Maj:t inkomma med ny kostnadsberäkning för ifrågavarande nybyggnader.

På därom av kommittén gjord framställning medgav därefter Kungl. Maj:t den 21 december 1923, att den tid, inom vilken ifrågavarande kostnadsberäkning skulle vara till Kungl. Maj:t inkommen, finge utsträckas till den 1 februari 1924.

Vid anmälan den 2 januari 1924 av de frågor, som tillhörde regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, anförde jag under punkten 98 bland annat följande:

I skrivelse den 25 september 1923 hade byggnadskommittén anmält, att kommittén fortfarande uppskattade anslagsbehovet för nybyggnaderna under budgetåret 1924—1925 till omkring 800,000 kronor. Kommittén hade vidare förklarat, att det icke vore möjligt för kommittén att inkomma med definitiva kostnadsberäkningar, förrän huvudentreprenaden å byggnaderna blivit utlyst och de avgivna anbuden prövade, något som kunde ske först i början av år 1924. Med hänsyn till de av kommittén berörda omständigheterna fann jag mig icke då kunna hemställa om slutligt förslag i ämnet till riksdagen. När det gällde att bestämma storleken av det belopp, som borde för här ifrågavarande ändamål beräknas i riksstaten, såg jag mig med hänsyn till det nuvarande läget nödsakad utgå ifrån att det enligt byggnadskommitténs kalkyl för budgetåret 1924—1925 erforderliga beloppet måste undergå en avsevärd minskning. Efter samråd med kommittén hade jag funnit, att byggnadsanslaget i nödfall kunde sänkas till 250,000 kronor. En dylik åtgärd medförde emellertid naturligen den konsekvensen, att byggnadstiden förlängdes och att den uppgjorda byggnadsplanen måste i vissa avseenden omarbetas. Jag hemställde slutligen om förslag till riksdagen att, i avbidan på proposition om anvisande av ytterligare medel till nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 för ändamålet beräkna ett extra reservationsanslag å 250,000 kronor.

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen. Sedan numera

byggnadskommittén inkommit med ny kostnadsberäkning m. m., anhåller jag att ånyo få föredraga ärendet för Kungl. Maj:t.

Byggnadskommittén har med skrivelse den 9 februari 1924 till Kungl. Maj:t överlämnat den från kommittén infordrade nya kostnadsberäkningen, upprättad av nybyggnadernas arkitekter, arkitektkonsortiet Origo, och slutande å ett totalbelopp av 2,417,463 kronor. I samband därmed har kommittén anfört bland annat följande:

Det kostnadsförslag, som kommittén återopade i samband med sin den 8 januari 1923 gjorda framställning om huvudritningarnas godkännande, slutade å 2,350,000 kronor. Byggnadsstyrelsen, som granskat förslaget, ansåg emellertid kostnaden böra upptagas till 2,455,000 kronor. Enligt den beräkning, som nu blivit gjord av arkitektkonsortiet Origo, går kostnaden väl över det belopp, vartill kommittén uppskattade densamma i januari 1923, men stannar likväl under den summa, vartill byggnadsstyrelsen kommit i sina kalkyler. I någon mån har härvid inverkat, att Origo i den nya kostnadsberäkningen utgått från den förutsättningen, att taket över hörsalen i avdelningen för fysik av besparingsskäl utföres i träkonstruktion med rabbitsputs i stället för av betong. Huru kostnaderna fördela sig å olika slag av arbeten enligt dessa tre särskilda beräkningar, framgår av bifogad jämförande tablå.

Emellertid har kommittén ansett sig böra föreslå någon höjning av det totalbelopp, 2,417,463 kronor, vartill Origo nu uppskattat kostnaden. Dels bör nämligen tillkomma ett par genom förbiseende uteglömda poster, kostnaden för hissdörrar och för brandsäkra dörrar i stället för trädörrar å vinden, tillhoppa 4,000 kronor, dels torde för mötande av oförutsedda utgifter — ehuru Origo härtill under varje särskild kostnadstitel tagit hänsyn — posten för »arvoden, kontroll etc.» böra med hänsyn även till byggnadsstyrelsens yttrande ökas med omkring 15,000 kronor.

Kommittén finner sig alltså, med ledning av Origos förslag och med stöd av vad här ovan anförts, för sin del böra upptaga kostnaderna för ifrågasvarande nybyggnader på följande sätt:

1:o) Byggnadskostnad, inklusive kostnad för de yttre arbeten, som böra ingå i huvudentreprenaden . . .	kronor	1,439,463: —
2:o) Övriga planeringsarbeten såsom väg- och sprängningsarbeten jämte en del smärre tilläggsarbeten	»	166,000: —
3:o) Värme, vatten etc.	»	260,000: —
4:o) Elektriska anläggningar	»	56,000: —
5:o) Arvoden, kontroll och oförutsedda utgifter	»	175,537: —
	kronor	2,097,000: —
6:o) Specialinredningar	kronor	240,000: —
7:o) Laboratorietrustning	»	100,000: —
	Summa kronor	2,437,000: —

Då av olika orsaker arbetenas igångsättande försenats, har kommittén icke ägt möjlighet att, såsom eljest avsikten varit, låta den reviderade kostnadsberäkning, som nu för Kungl. Maj:t framlägges, grunda sig å siffror, vunna genom huvudentreprenads utlysande och prövning. Endast i avseende å vissa väg- och sprängningsarbeten samt en del yttre ledningar liksom beträf-

fande fastställda arvoden, kan kostnadsberäkningen därför anses såsom fullt exakt. I övrigt har kommittén nödgats följa de för dagen gällande material- och arbetsprisen och har alltså icke kunnat taga hänsyn till den ökning av arbetsprisen, som kan bli en följd av de nya arbetsavtal, vilka äro att vänta under år 1924.

Enligt den av kommittén med skrivelsen den 8 januari 1923 framlagda, sedermera fastställda byggnadsplanen skulle hela byggnadsföretaget föreligga fullbordat i slutet av år 1925. Härvid beräknades den då uppskattade byggnadskostnaden 2,350,000 kronor på följande sätt fördela sig å de särskilda byggnadsåren:

1 januari—30 juni 1923	kronor	250,000:—
1 juli 1923—30 juni 1924	»	750,000:—
1 juli 1924—30 juni 1925	»	800,000:—
1 juli 1925—31 december 1925	»	550,000:—
Summa kronor		2,350,000:—

Såsom ovan framhållits hava arbetena icke kunnat påbörjas vid den ursprungligen beräknade tiden. En följd härav har blivit, att den fastställda arbetsplanen icke kan följas. Kommittén har fördenskull låtit arkitektkonsortiet Origo upprätta en ny arbetsplan, vilken kommittén härmed får överlämna.

Kommittén har i denna nya arbetsplan utgått från den förutsättningen, att nybyggnaden skulle kunna vara färdig att tagas i bruk vid början av läsåret 1926—1927. För Chalmers tekniska institut med dess nuvarande utomordentligt otillfredsställande kemiska och fysiska institutioner vore ett längre uppskov i hög grad betänkligt. Även ekonomiska skäl tala mot en ytterligare utsträckning av arbetstiden. Sedan arbetena med huvudentreprenaden igångsatts, vilket beräknas kunna ske under våren 1924, bör byggnaden, om arbetet skall kunna utföras på driftekonomiskt sätt, fullbordas inom en tid, som ej väsentligen bör överskrida två år. En längre utdragen byggnadstid skulle med all sannolikhet medföra en högre entreprenadsumma och med all säkerhet draga med sig ökade kostnader för kontroll och administration.

Det uppskov med huvudentreprenadens igångsättande, som ägt rum, har gjort det möjligt för kommittén att begränsa sitt anslagsbehov för budgetperioden 1924—1925 till 250,000 kronor. Med detta anslag skulle jämte de belopp, som tidigare anvisats, kommittén för tiden intill den 1 juli 1925 hava till sitt förfogande sammanlagt 1,317,680 kronor. Enligt kommitténs kostnadsberäkning skulle sålunda för arbetenas fullbordande ytterligare erfordras omkring 1,120,000 kronor. Av detta belopp skulle, såvitt kommittén nu kan bedöma, omkring 700,000 kronor erfordras för budgetåret 1925—1926 och återstoden i och för slutlikvider för nästföljande budgetår.

I ärendet har *byggnadsstyrelsen* den 28 februari 1924 avgivit inforordrat utlåtande och därvid förklarar sig med hänsyn till den rådande osäkerheten på byggnadsmarknaden icke kunna tillråda, att byggnadskostnaderna beräknades till lägre belopp än det i styrelsens utlåtande den 1 februari 1923 angivna eller 2,455,000 kronor.

Av den i det föregående meddelade utredningen framgår, att det ännu icke varit möjligt att genom inforordande och prövning av entreprenadanbud kontrol-

Departementschefen.

lera de uppgjorda kostnadsberäkningarna för här ifrågavarande byggnadsarbeten. De av byggnadskommittén och byggnadsstyrelsen gjorda beräkningarna giva emellertid vid handen, att sammanlagda kostnaden för byggnadsföretaget med största sannolikhet kan begränsas till ett belopp, något understigande $2\frac{1}{2}$ millioner kronor. Jag anser mig därför kunna utgå från det av byggnadsstyrelsen beräknade beloppet, 2,455,000 kronor, såsom den slutliga byggnads-kostnaden. Till bestridande härav finnes att tillgå — förutom ovan omförmälda, å extra stat för förra halvåret 1923 och budgetåret 1923—1924 anvisade reservationsanslag å respektive 300,000 kronor och 700,000 kronor — återstoden av ett av riksdagen på extra stat för år 1921 anvisat reservationsanslag å 100,000 kronor, avsett att användas till ritningar och andra förberedande arbeten för här ifrågavarande nybyggnader, vilken återstod efter gäldande av kostnaderna för dessa arbeten enligt uppgift utgjorde 67,680 kronor eller således tillhoppa 1,067,680 kronor. Med en beräknad total-kostnad av 2,455,000 kronor erfordras följaktligen ytterligare 1,387,320 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 1,387,000 kronor. Enligt byggnadskommitténs senaste utredning, mot vilken jag i detta hänseende icke funnit något att erinra, skulle för arbetets fullföljande enligt den nu uppgjorda byggnadsplanen erfordras för budgetåret 1924—1925 250,000 kronor, för budgetåret 1925—1926 700,000 kronor och för budgetåret 1926—1927 återstoden av byggnadsanslaget eller 437,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts, får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fullföljande av beslutade nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut för budgetåret 1924—1925 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *extra* reservationsanslag av 250,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hemming Gadd.